

3. Coșeriu, E., *Lecții de lingvistică generală*, Arc, Chișinău, 2000.
4. Dumitrescu, Florica, *Dicționar de cuvinte recente*, Logos, București, 2013. (DCR 3)
5. Gioroceanu, Alina, Împrumut și creativitate lexicală în româna actuală, în Analele Universității din Craiova. Seria Științe Filologice. Lingvistică, XXXII (1-2), 2010.
6. Stoichițoiu-Ichim, Adriana, 2001, *Vocabularul limbii române actuale. Structura, dinamică, creativitate*, ALL, București, 2001.

**EXPUNEREA: DE LA PROCES DE ÎNVĂȚARE LA PRODUS
EVALUABIL**
CARTALEANU Tatiana, dr., conf. univ.

Summary

The article focuses on the bivalence of the didactic term for “retelling” in Romanian (expunere) by examining ways in which the teacher may construct an efficient lesson through covering, together with the students, the distance between narration as a teaching method and narration/retelling as a form of assessable output, either written or spoken. We examine the combination possibilities of various teaching strategies, comment upon opportunities for the use of retelling in formative and summative assessment, and correlate retelling to the demands and standards of the Common European Framework of Reference for Languages.

Ambivalența lexicală a termenului de *expunere* rezultă firesc din specificul lui structural-morfematic: derivat substantival din verbul „a expune”, cuvântul numește deopotrivă procesul (1: *acțiunea de a expune*) și produsul (2: *rezultatul ei*). Fiecare dintre aceste sensuri a alimentat dezvoltarea unor serii sinonimice și câmpuri semantice distincte. Cu sensul de proces, substantivul *expunere* este echivalent cu *relatare, povestire, explicare, emitere, istorisire, narare, prezentare, descriere, enunțare, formulare*. În terminologia de specialitate, *expunerea* ca proces a obținut un sens îngust, desemnând una dintre metodele pedagogice, „în care

predomină acțiunea de comunicare orală a unei teme sau probleme într-o organizare logică, densă, clară, fluentă, sub forma narațiunii, explicației sau prelegerii” [2, p. 141]. Cu sensul de produs, substantivul *expunere* este echivalent cu *expozeu*, *povestire*, *descriere*, însă fiecare dintre aceste texte-produse are un specific: ***expozeul*** este *prezentarea dezvoltată, amănunțită și sistematică, a unor fapte, idei, situații*; se ajunge la echivalența cu *dare de seamă*; ***povestirea*** este *o specie a genului epic, în care narațiunea se centrează pe întâmplări relatate din perspectiva unui participant*; ***descrierea*** este *pasajul dintr-o lucrare, în care se descrie ceva, cu enumerarea detaliilor*.

Sensul terminologic al *expunerii* ca produs este de „lucrare școlară, în special scrisă, care constă în redarea conținutului unui text” [4]. Acest moment a condus la neglijarea *expunerii* de către cei care o consideră un text de imitație, inspirat din experiența și măiestria altcuiva – dar, dacă textul de start este scris bine, nu vedem nimic detestabil în a imita niște modele de calitate, mai ales la etapa când elevul abia învață să comunice, să construiască un discurs. *Expunerea* este un produs care necesită înțelegerea la auz sau la lectură, deprinderi de analiză, capacități de sinteză, activează priceperea de a discerne între principal și secundar și lasă loc suficient pentru creativitatea elevului.

Recunoaștem că formarea deprinderii de a elabora produsul numit *expunere* nu va fi posibilă fără exersarea procesului *expunerii* ca modalitate de comunicare. Din cele patru deprinderi integratoare ale studiului limbii – audierea, lectura, vorbirea, scrierea – în cazul *expunerii* sunt implicate cel puțin două și cel mult tusalpatru, în diverse combinații și situații de învățare-evaluare:

I. *Audiere + vorbire*: elevii ascultă textul citit de cineva și expun oral conținutul lui.

II. *Audiere + scriere*: elevii ascultă textul citit de cineva și expun în scris conținutul lui.

III. *Audiere + vorbire + scriere*: elevii ascultă textul citit de cineva, îl discută și relatează oral conținutul lui, după care îl expun în scris.

IV. *Lectură + vorbire*: elevii citesc textul și expun oral conținutul lui.

V. *Lectură + vorbire + scriere*: elevii citesc textul, îl discută și relatează oral conținutul lui, după care îl expun în scris.

VI. *Lectură + scriere*: elevii citesc textul și expun în scris conținutul lui.

VII. *Audiere + lectură + scriere*: elevii ascultă textul citit de cineva, dar îl au în față și îl urmăresc concomitent cu audierea, apoi expun în scris conținutul lui.

VIII. *Audiere + lectură + vorbire + scriere*: elevii ascultă textul citit de cineva, dar îl au în față și îl urmăresc concomitent cu audierea, apoi îl discută și relatează oral conținutul lui, după care îl expun în scris.

Ce i-ar putea oferi și cum l-ar putea forma expunerea pe elevul contemporan, computerizat, conectat, retailizat, socializat etc.? Ce argumente avem pentru a îndrepta privirea și interesul profesorului de astăzi spre expunere – o formă de lucru și de evaluare care unora li se pare depășită?

Primo. Dacă ne orientăm spre cele 4 forme de comunicare – *intrapersonală, interpersonală, de grup și publică* – atunci fiecare dintre acestea reclamă și valorifică suficient de mult competența de a *spune, expune, povesti, istorisi, relata, rezuma* ceva.

Comunicarea intrapersonală, numită și *comunicarea cu sine* [3, p. 43]. Supusă doar autoevaluării, această formă de comunicare începe să devină foarte populară în rândurile celor care își fac bloguri, scriu zilnic pe forumuri de discuție și își actualizează starea pe rețelele de socializare. Jurnalele *personale* devin *publice*, gândurile proprii – un bun comun, ceea ce altădată rămânea o taină sau o noutate de uz familial acum ajunge o știre cu multe like-uri. Respectiv, cel care expune mai bine, mai exact, mai interesant

câștigă teren în fața celui care nu o poate face suficient de explicit și corect, chiar dacă ambii transmit aceeași informație sau același mesaj.

Comunicarea interpersonală. Viteza prelucrării informației de către calculator nu-i lasă nici o șansă omului; totuși, apar situații când computerul încă nu ne poate înlocui: trebuie să relatăm o întâmplare, să povestim o istorie, să expunem un caz pe care încercăm să-l soluționăm, să depunem o mărturie, să solicităm un serviciu sau un ajutor. Sunt deprinderi care trebuie formate și exersate la o anumită vârstă de școlarizare, nu abia atunci când viața le va cere cu severitate. Și ne întrebăm: cine, dacă nu profesorul de limbă și literatură, e chemat oficial să o facă instituționalizat, cu un anumit instrumentar profesional? Zeci de exersări, în situații de joc și autentice, evaluări formative și sumative, după ureche sau cu grilă, probe destinate autoevaluării și evaluării reciproce sunt chemate în scopul nobil de a automatiza competența de comunicare exozitivă. E suficient să urmărim o emisiune de tip *talk-show* sau *masă rotundă*, pentru a discrimina: cine dintre invitați are competențe de comunicare interpersonală și cine se aude doar pe sine.

Comunicarea în grup mic. În orice grup unde se comunică – fie pe viu, oral, fie scris, în social media – cei care intenționează să spună ceva trebuie să poată da o haină verbală expunerii lor. Va fi mai populară și va avea mai multe posibilități de a comunica persoana care se poate face ascultată, captând atenția printr-un discurs coerent și respectând uzanțele sociale. Același lucru se poate afirma și cu privire la capacitatea de ascultare – toți membrii grupului trebuie să fie receptori, nu simpli ascultători. Doar construirea unui dialog cu adevărat interactiv va proba competența respectivă a celor implicați.

Comunicarea publică. Distanța socială și fizică dintre emițător și receptor nu permite o comunicare bidirecțională, nu lasă loc întrebărilor și comentariilor. De aceea ascultătorul recurge la o comunicare intrapersonală sau interpersonală, dacă discursul cu

pricina este ascultat în doi sau în grup. Conexiunea este posibilă când există un canal de comunicare deschis în sens invers: e posibil de a telefona în studio, scrie mesaje pe site-ul emisiunii sau pe o pagină într-o rețea de socializare.

Secundo. Oricât de mult am implica tehnica în comunicarea de la om la om, în spatele unui mesaj generat se află o persoană căreia, în CV-ul său academic, trebuia să i se fi format deprinderea de a expune. Examinând metodologia prin care îi formăm copilului deprinderea de a expune, remarcăm că noi, adulții, intrăm în permanență în contact cu discursul său, care reflectă fără menajamente capacitatea de a-și sintetiza gândurile și de a le da o haină verbală corectă. De aceea strategia generală de formare a deprinderii respective se rezumă la imuabilul principiu didactic „de la simplu la complex” și la ghidarea, cu pași mici, a fiecărui elev care urcă treptele și etajele competenței sale.

Terțio. Racordarea la exigențele europene ale zilei în predarea limbilor străine se face prin *Cadrul european comun de referință pentru limbi*, iar pentru limbile materne nu există un atare document-instrument-regulament-recomandare. În același timp, predarea limbii de instruire nu se poate face ca în secolul trecut, cel puțin pentru că e inadmisibilă o discrepanță prea mare pe aceeași arie curriculară și nu este corect ca o limbă străină să se predea în alți termeni decât limba maternă / limba de instruire. Prin urmare, deocamdată Cadrul este utilizat pentru orientare de către toți cei care predau limbile, fără discriminarea „maternă-nematernă”. Document de prim rang în glotodidactică, Cadrul acordă suficientă atenție capacității de a expune, stipulând diverse situații autentice de comunicare. Bunăoară, pentru subclasa *a se adresa unui auditoriu* activitățile sunt:

C2	Poate prezenta cu siguranță un subiect complex, bine construit, unui auditoriu căruia el nu-i este familiar, structurând și adaptând expunerea cu suplețe, pentru a răspunde nevoilor acestui auditoriu.
C1	Poate face un expozeu clar și bine structurat privind un subiect complex, dezvoltând și confirmând punctele sale de vedere destul de îndelung, cu ajutorul unor elemente secundare, al justificărilor și exemplelor pertinente. Poate gestiona obiecțiile în mod corect, răspunzând la ele cu spontaneitate și

	aproape fără efort.
B2	<p>Poate dezvolta un expozeu în mod clar și metodic, subliniind punctele semnificative și elementele pertinente.</p> <p>Se poate îndepărta spontan de un text pregătit din timp pentru a dezvolta chestiunile interesante ridicate de către ascultători, dovedind adeseori o naturalețe și o fluentă de exprimare remarcabile.</p> <p>Poate face un expozeu clar, bine pregătit, avansând motive pro sau contra unui punct de vedere particular și prezentând avantajele și dezavantajele diverselor opțiuni.</p> <p>Poate să-și asume răspunderea pentru o serie de întrebări, după expunere, demonstrând un grad de naturalețe și spontaneitate care nu provoacă încordare nici auditoriului, nici lui însuși / ei însăși.</p>
B1	<p>Poate face un expozeu pregătit simplu și direct, asupra unui subiect familiar din domeniul său, care să fie destul de clar pentru a fi urmărit fără dificultate în cea mai mare parte a timpului și în care punctele importante să fie explicate cu destulă precizie.</p> <p>Poate înțelege și răspunde la întrebările care urmează, însă i se întâmplă de a cere să se repete, dacă debitul a fost rapid.</p>
A2	<p>Poate face un scurt expozeu pregătit asupra unui subiect privind viața sa cotidiană, prezenta succint anumite justificări și explicații privitor la opiniile, proiectele și faptele sale.</p> <p>Poate face față unui număr limitat de întrebări simple și directe.</p> <p>Poate face o scurtă expunere elementară, repetată, asupra unui subiect familiar.</p> <p>Poate răspunde la întrebările ce urmează, dacă acestea sunt simple și directe și cu condiția să poată cere să se repete și să fie ajutat la formularea unui răspuns.</p>
A1	Poate citi un text foarte scurt și repetat, de exemplu, pentru a prezenta un conferențiar sau propune un toast.

[1, p. 55]

Constatăm, la cel mai înalt rang, că nici o apreciere nu va fi exagerată pentru a califica importanța pe care specialiștii i-o acordă competenței de a expune și care implică, firesc, formarea ei în procesul predării limbii.

Bibliografie

1. *Cadrul european comun de referință pentru limbi: învățare, predare, evaluare* /Comitetul Director pentru Educație “Studierea limbilor și cetățenia europeană”; trad. din lb. fr. de Gheorghe Moldovanu. – Ch.: S. n., 2003 (F.E.-P. “Tipogr. Centrală”).
2. Cristea, Sorin, *Dicționar de pedagogie, Litera Internațional, Chișinău – București, 2000.*

3. Floyd, Kory, *Comunicarea interpersonală, Polirom*, Iași, 2013.
4. *Noul dicționar explicativ al limbii române, Litera Internațional*, Chișinău – București, 2002.

SISTEMUL DENOMINATIV AL LIMBII VERSUS SISTEMUL EI LEXICAL

ZGARDAN-CRUDU Aliona, dr., conf. univ.

Summary

The denomination phenomenon correlates with the necessity of naming the referees, recently appeared in language. So, for give a name to the new denotes, recently appeared or unfamiliar for the speakers before, they recourse to various methods of denomination. By the process of denomination they understand the method of creating different names – semantic and affixed derivatives, periphrastic composite names, lingual calculations etc. Most times, to form a new reality in language, they recourse to affix derivation, conversion, composition etc. A less known denomination process is semantic deriving, which is an interesting language phenomenon, very important for the proper functioning of the language. As a result of this process a new word is not formed, but a new nomem appears.

Frequently, students and other speakers of the Romanian language know what affixed derivation is, but they know less about the reversed derivation and semantic derivation. The last one has a particularly high importance for language enrichment of the denominative system. In this context, it is important not to confuse the lexical system of language with its denomination system. This problem is studied in this article.

Factorul primordial care determină evoluția oricărei limbi este necesitatea vorbitorilor de a exprima gânduri, idei, de a comunica. Între această necesitate și posibilitățile limbii apar anumite neconcordanțe, care și constituie forța motrice în evoluția sistemului de semnificați și semnificanți ai limbii. Aceștia formează sistemul lexical al limbii, vocabularul, cunoscut ca totalitatea cuvintelor existente într-o limbă, între care există varii relații: la nivelul